

Komandoro kryžiumi apdovanotas dar vienas LF steigėjas – dr. Kazys Ambrozaitis (1918-2015). Be jokios abejonės, buvo ir daugiau apdovanotų LF veikėjų.

2017 m. pabaigoje Lietuvių fondas už kryptingą lietuviybės puoselėjimą pagerbtas Globalios Lietuvos apdovanojimu²²⁸.

6. JAV LB parama Lietuvai

JAV LB Krašto valdyba 1988 m. lapkričio 8 d. nutarė greta Vasario 16-osios lėšų telkimo organizuoti specialų aukų rinkimą Lietuvos atgimimo ir išsilaisvinimo pastangoms remti – „Dovaną Lietuvai“. Prašant aukoti B. Jasaitienės pastangomis buvo išsiuntinėta 8000 laiškų. Gana greitai pavyko surinkti 160 000 dol. aukų. Iš jų A. Šapokos redaguotos Lietuvos istorijos perleidimui Lietuvoje popieriui nupirkti buvo paskirta 50 000 dol. (atspausdinta 325 tūkst. egzempliorių ir išdalinta mokykloms, bibliotekoms bei prieinama kaina parduota žmonėms); 10 000 dol. skirta Lietuvių informacijos centrui New York'e; nupirktas ir pasiųsta keletas kompiuterių Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio būstinei ir *Atgimimo* redakcijai Vilniuje; paremta Lietuvos laisvės lyga, skautai, ateitininkai ir kitos organizacijos, dirbančios tautos atgimimo darbą²²⁹. JAV LB krašto valdybos pirmininkas dr. A. Razma tuo metu kalbėjo, jog JAV LB yra gavusi iš Lietuvos prašymų daugiau nei už milijoną dolerių ir yra pasirengusi surinkti pusę milijono pačioms būtiniausioms problemoms Lietuvoje spręsti: paremti ne tik švietimo ir mokslo įstaigas, bet ir kultūrininkų, mokslininkų išvykas į užsienį; padėti grįžusiems tremtiniais iš Sibiro; LPS skubiai reikalinga spausdinimo mašina, video aparatai, rašomųjų mašinėlių; būtina modernizuoti informacijos priemonės, o kur dar ekologinės problemos²³⁰. JAV LB ėmėsi ilgalaikės labdaros Lietuvai. Pradžioje išeivijos entuziazmas buvo didelis. Tuo labiau, kad pirmaisiais metais Lietuvai visko trūko. Pir-mieji dešimt-penkiolika metų labai ryškūs išeivijos parama.

Kultūros srityje

Sąjūdžio laikotarpio kultūrininkai buvo kviečiami aplankyti JAV lietuvių telkinius. JAV LB rūpinosi jų atvykimu, programos rengimu ir globa Amerikoje. Vienas iš pirmųjų apsilankusių JAV 1989 m. buvo Vilniaus universiteto folkloro ansamblis „Ratilio“. Koncertai vyko perpildytose salėse. 1990 m. buvo pakviestas

228 Ilkevičiūtė, J. Globaliosios Lietuvos apdovanojimuose – dėmesys į Lietuvą sugrįžusiems lietuviams <https://www.delfi.lt/verslas/archive/print.php?id=76767779> (žiūrėta 2017 12 29)

229 Juodelis, B. Dovana Lietuvai 1989 metais. *Pasaulio lietuvis*. 1989, sausis, nr. 1, p. 11; D.K. Laisvėjančiai Lietuvai reikia pusės milijono dolerių dabar. *Pasaulio lietuvis*, 1989, lapkritis, nr. 11, p. 2-3.

230 *Ten pat.*

Vilniaus akademinis teatras, atvežęs A. Škėmos „Pabudimą“. Spektaklis buvo parodytas Chicago’je, Los Angeles ir Florida’oje. Didesniuose JAV lietuvių telkiniuose surengtas pirmasis Lietuvos filmų festivalis. Iš Lietuvos buvo atvežta ir išplatinta 1000 egz. veikalo *Amžino įšalo žemėje*. Tai būta pirmojo mainų su Lietuvos „Vyturio“ leidykla bandymo. M. Mažvydo bibliotekoje Vilniuje surengta išeivijoje išleistų knygų paroda²³¹.

Metai iš metų JAV lietuvius lankė meno kolektyvai, pavieniai kultūros atstovai iš Lietuvos. Pavyzdžiui, 1998-2002 metais JAV LB Kultūros taryba išeivių telkiniuose surengė 46 koncertus, kuriuose daugiausia dalyvavo svečiai iš Lietuvos²³². JAV LB 50-čio proga į Ameriką buvo pakviestas „Ažuoliuko“ choras. Organizatoriams tai buvo išbandymas, nes 32 asmenų grupei reikėjo apmokėti visas kelionės išlaidas, išlaikymą, parūpinti nakvynę. Visos išlaidos siekė 43 703 dol., pajamų gauta – 44 511 dol. (įskaitant ir LF 20 000 dol. auką). 2005 m. buvo pakviestas sportinių šokių kolektyvas „Žuvėdra“ iš Klaipėdos. Taip pat koncertavo Virgilijus Noreika, Vaclovas Daunoras, Irena Milkevičiūtė, Vladimiras Prudnikovas, Vytautas Juozapaitis, Gintarė Skėrytė, Violeta Urmanavičiūtė, Judita Leitaitė ir kitos lietuvių operos žvaigždės. JAV lietuviai padengdavo išlaidas, skirdavo honorarus iš koncertų pajamų ir rėmėjų aukų²³³. Pagrindinių koncertų, kur dalyvavo svečiai iš Lietuvos, 1990-2009 m. sąrašą yra sudariusi M. Remienė²³⁴. Vėliau, kai LF jau nebeskyrė paramos didesnių meno kolektyvų gastrolėms, pasidarė sudėtingiau. Kiekvienas atvykstantis su savo programa susirasti globėją turėjo pats.

JAV LB XXI tarybos 1-oje sesijoje, vykusioje 2015 m. rugsėjo 25-27 d. Cleveland’e, Ohio, nutarta „tęsti pradėtą darbą pristatant lietuvių kultūrą ir meną amerikiečiams ir lietuviškai nekalbančiam jaunimui“²³⁵.

Socialinėje srityje

1992 m. JAV LB Tarybos sesijoje Cleveland’e Socialinių reikalų tarybai buvo pavesta suorganizuoti pagalbą Lietuvos našlaičiams. Gautas vaikų namų ir internetų sąrašas buvo išsiuntinėtas JAV LB apylinkėms. Prasidėjo platus darbas: renkami pinigai, siunčiama parama, vykstama aplankyti remiamas institucijas Lietuvoje ir vietoje susipažįstama su jų vargais²³⁶.

231 JAV LB penki dešimtmečiai 1951-2002. Auksinis jubiliejus. Vyr. redaktorius ir sudarytojas Balys Raugas. Vilnius: Standartų spaustuvė, 2003, p. 634.

232 Remienė, M. JAV LB Kultūros tarybos veikla 1998-2002 m. *Ten pat*, p. 638.

233 Remienė, M. JAV lietuvių kultūros keliuose. Vilnius: UAB Baltijos kopija, 2011, p. 162-165, 172, 175.

234 Ten pat, p. 177-180.

235 JAV lietuvių bendruomenės XXI tarybos 1-osios sesijos nutarimai. *Amerikos lietuvis*, 2015, gruodžio 3, nr. 48, p. 19.

236 Jasaitienė, B. JAV LB Socialinių reikalų taryba. Pagalba Lietuvai. *Draugas*, 1993, spalio 9, nr. 195, p. 4.

1993 m. liepos mėn. JAV LB Socialinių reikalų tarybos pirmininkės Birutės Jasaitienės iniciatyva JAV buvo įsteigtas **Lietuvos našlaičių globos komitetas**. Tikslas – rinkti aukas ir surasti asmenis Amerikoje, kurie pasižadėtų remti vaiką-našlaitį ar šeimą, auginančias našlaičius. Į Komiteto veiklą įsitraukė dr. Edmundas Ringus, Marija Remienė, Julija Smilgienė, Aldona Kaminskienė, Aldona Šmulkštienė, Vanda Prunskienė, Irena Kazlauskienė, Dana Bazienė²³⁷. Pradžioje komiteto pirmininke tapo dr. Albina Prunskienė, vėliau – B. Jasaitienė. 1994 m. komitetas įregistruotas kaip pelno nesiekianti organizacija ir pradėjo veikti labai populiarios Amerikoje *Foster a child* programos pavyzdžiu. Komiteto skyriai įsikūrė Philadelphia'joje, Washington'e, Omaha'oje. Komitetas remia našlaičius iki 18 metų, invalidus, studentus, gausių šeimų vaikus, bet neremia vaikų namų. Lietuvoje turi savo įgaliotinius. Komitetas bendradarbiavo su labdaros organizacija *Lithuanian Mercy Lift* ir su Lietuvos dukterų draugija, kuri padėjo šelpti dideles šeimas²³⁸. Spauldoje buvo pažymėta pirmosios lietuvių emigracijos bangos palikuonė Jeanne Šalnaitė-Dorr, kuri daugiau kaip 20 metų bendradarbiavo su JAV LB anglų kalba leidžiamu žurnalu *Bridges*, kur jos išspausdinti straipsniai komitetui sutelkė daugiau nei 600 000 dol. Ji daugelį kartų lankė komiteto globojamus vaikus Lietuvoje²³⁹.

Lietuvoje našlaitis arba jį globojantis asmuo iš komiteto kas mėnesį pradžioje gaudavo 50 litų. Pinigai buvo siunčiami įgaliotiniams tris kartus per metus.

Birutė Jasaitienė ir Jūratė Budrienė. Pasaulio lietuvių bendruomenė 1949-2003. Sudarytoja ir mokslinė redaktorė Vitalija Stravinskienė. Vilnius, 2004, p. 237.

Lietuvos našlaičių globos komiteto labdaros akcija „Padėkime vargstantiems“. Pyragai Širvintų vaikams. 1998 m. gruodžio 23 d. „Draugo“ redakcijos archyvas

237 Ten pat.

238 Plačiau žr.: Remienė, M. *JAV lietuvių kultūros keliuose*. Vilnius: UAB *Baltijos kopija*, 2011, p. 361-398; *JAV LB penki dešimtmečiai 1951-2002. Auksinis jubiliejus*. Vyr. redaktorius ir sudarytojas Balys Raugas. Vilnius: Standartų spaustuvė, 2003, p. 582-583.

239 Parama Lietuvos našlaičiams. *Pasaulio lietuvis*. 1999, sausis, nr. 1, p. 36; Gečienė, T. Angliakasių anūkės duoklė Lietuvai. *Draugas*, 2013, rugsėjo 24, nr. 112, p. 5-6.

Pavyzdžiui, 1998 m. komitetas Lietuvoje globojo 731 vaiką, 2003 m. – jau 1033 vaikų. Studentams skiriama vienkartinė 250 dol. pašalpa. Tokių šelpiamų kasmet atsiranda per 100 studentų. Pavyzdžiui, 2002-2003 m. tokių stipendijų buvo paskirta 145-ies. Vien 2001 m. komitetas į Lietuvą išsiuntė 243,3 tūkst. dolerių²⁴⁰. B. Jasaitienės duomenimis, komitetas per beveik 10 metų nuo įsikūrimo parėmė Lietuvos apleistus vaikus ir jaunimą apytikriai 2 milijonais dolerių²⁴¹. Komitetas veikia ir toliau, kasmet remdamas vargstančius. Pavyzdžiui, 2008 m. vasario 18 d. 582 našlaičiams buvo pasiūsta 28 100 dol. Tais metais buvo siūsta dar du kartus. O tų metų pabaigoje iš Vandos Prunskienės palikimo komitetas pasiuntė dar 100 000 dol. Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vargdienėms seserims Vilniuje – Šv. Kryžiaus vienuolyno pastatų, kur turi apsigyventi 19 studentų našlaičių, remontui. Prieš tai jau buvo pasiūsta 100 000 dol. Be to, komitete buvo svarstoma galimybė padėti našlaičiams, sukakus jiems 18 m., kad galėtų mokytis toliau²⁴². Komitetas Lietuvoje remia ir atskirus labdaros projektus, kaip *Valstiečių laikraščio* įkurtą Kaimo vaikų fondą, kuriam 2012 m. buvo pervesta 90 000 litų, o 2013 m. – 73 000 litų. Buvo atkreiptas dėmesys į mažėjančią paramos poreikį²⁴³. Šiuo metu komitetas remia 300 našlaičių²⁴⁴. Šiuo metu Komiteto pirmininkas yra Juozas Polikaitis, bet pagrindinį darbą atlieka Dana Bazienė.

Šio komiteto rėmuose veikia **Almos fondas** (įkurtas Almos Adamkienės), įsteigtas 1998 m., kuris skiria lėšas neturtingoms kaimo mokykloms – popamokinėms klasėms išlaikyti. Be to, veikia atskirų asmenų fondai, kurių palūkanos naudojamos našlaičių, studentų šalpai: Kazio ir Genovaitės Trečiokų fondas (100 000 dol.), Onos ir Jono Motiejūnų fondas (50 000 dol.), Prelato dr. Prunskio fondas I (10 000 dol.) ir fondas II (15 000 dol.), Prano Stanelio fondas (10 000 dol.), Jono ir Idos Valauskų fondas (10 000 dol.)²⁴⁵.

Už nuopelnus lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei B. Jasaitienė 1998 m. buvo apdovanota LDK Gedimino III laipsnio ordinu, jai 2002 m. buvo suteiktas Metų mo-

240 Voverienė, O. Humanistė, filantropė, pasiaukojusi tautos veikėja. Apie JAV Lietuvių bendruomenės socialinių reikalų pirmininkę Birutę Jasaitienę (*XXI amžius*, 2003 m. rugsėjo 24 d., nr. 73) http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20030924/zvil_02.html (žiūrėta 2017 07 16)

241 Naujokaitis, A. Lietuviai svetur (*Literatūra ir menas*, 2002-06-28, nr. 2905) http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20120122193554/http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2905&kas=straipsnis&st_id=408 (žiūrėta 2017 07 16)

242 Lietuvos Našlaičių globos komiteto pirmoji 2008 m. paramos siunta. *Draugas*, 2008, balandžio 11, nr. 71, p. 10; Šmulkštienė, A. Iš Lietuvos Našlaičių globos komiteto veiklos. *Ten pat*, spalio 29, nr. 211, p. 8.

243 Kaimo vaikų viltis – tautiečiai iš Amerikos (2014-08-13) www.kasdien.lt/ezwebin/print/?node=318518 (žiūrėta 2017 07 16)

244 *JAV lietuvių bendruomenės Krašto valdybos veiklos ataskaita. 2013 m. spalio 11-13 d.d.* Detroit, Michigan, p. 9.

245 *JAV LB penki dešimtmečiai 1951-2002. Auksinis jubiliejus*. Vyr. redaktorius ir sudarytojas Balys Raugas. Vilnius: Standartų spaustuvė, 2003, p. 583.

ters titulas. O dr. A. Pundytė-Prunskienė buvo apdovanota LDK Gedimino ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“. 2007 m. J. Šalnaitė-Dorr buvo apdovanota „Vyčio kryžiaus“ ordinu, o 2013 m. JAV LB Krašto valdyba jai skyrė Lietuvos tūkstantmečio medalį.

Prie JAV LB Socialinių reikalų tarybos nuo 1999 m. lapkričio mėn. veikia komitetas „Vaikai“ (pirmininkė Alė Kėžėlienė). Jo tikslas – siekti, kad kiekvienas Lietuvoje apleistas vaikas ar našlaitis rastų jį mylinčią šeimą ir būtų įvaikintas²⁴⁶.

JAV LB remia **lietuvių išeivijos studentų stažuotes** (LISS) Lietuvoje. Viskas prasidėjo nuo JAV LB Krašto valdybos vicepirmininkės Birutės Bublienės iniciatyvos globoti trumpalaikes stažuotes Lietuvoje. Norinčių dalyvauti stažuotėse studentų skaičius didėjo ir, siekiant sudaryti programą, nuo 2008 m. stažuotčių organizavimas Lietuvoje tapo JAV LB veiklos įsipareigojimų dalimi. Taip buvo sukurta programa LISS. 2010 m. JAV LB pasirašė bendradarbiavimo sutartį su VDU, o LF ir Kazickų šeimos fondas kasmet šią programą remia. Nuo 2009 m. Lietuvoje jau stažavo daugiau kaip 300 jaunuolių iš Šiaurės Amerikos²⁴⁷. Ši programa suteikia studentams galimybę stažuoti pagal savo pasirinktą profesiją. Pavyzdžiui, 2017 m. į Lietuvą iš JAV atvyko 23 studentai (jų tarpe 4 kanadietės) ir atliko praktiką 13 skirtingų įmonių ir institucijų Vilniuje, Klaipėdoje, Biržuose. Studentus priėmė VU, VGTU, Vilniaus respublikinė universitetinė ligoninė, TV3 televizija, „Biržų duona“, Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka, įmonė „Exacaster“, Užsienio reikalų ministerija ir kt. LISS programa, globojama JAV LB ir remiama Lietuvių fondo bei Kazickų šeimos fondo, auga ir vis daugiau galimybių suteikia studentams tobulėti – tobulinti lietuvių kalbos mokėjimą, supažindina su Lietuvos kasdieniniu bei kultūriniu gyvenimu ir šiose srityse vykstančiais pokyčiais, susitikti su Lietuvos valstybės vadovais ir žymiais žmonėmis²⁴⁸. Tokiu būdu būsimoji lietuvių išeivijos inteligentija priartinama prie tėvų ir senelių gimtinės.

Berods, 2013 m. buvo įkurtas JAV LB **Kaimo fondas**, kuris įvairių renginių metu surinktas bendruomenės narių aukas siunčia Lietuvos žmonėms ir organizacijoms. Kaip pasakojo Regina Narušienė, Kaimo fondo atsiradimo iniciatoriumi buvo Lietuvos ambasadorius Vygaudas Ušackas. 2000 m. buvo įkurta JAV-Baltijos fondo programa Lietuvos kaimo vaikams paremti. 2004-2005 metais programa surinko 50 000 dol. Šie pinigai buvo skirti vasaros stovykloms, kuriomis pasinaudojo 2500 Lietuvos kaimo vaikų²⁴⁹. Išvykus V. Ušackui iš JAV, šią veiklą perėmė JAV LB.

246 Ten pat, p. 584.

247 Ardytė-Juškienė, R. 2014 metų LISS vasaros programai pasibaigus. *JAV LB Naujienos*, 2014, lieparrugpjūtis, nr. 8, p. 10-11; Lietuvių fondas parems LISS. *Draugas*, 2016, liepos 14, nr. 82, p. 2.

248 Piečytė, M. LISS programa 2017: kultūrų skirtumai ir bendras tikslas. *Ten pat*, 2017, rugsėjo 12, nr. 105, p. 9.

249 Ambasadoriaus Vygaudo Ušacko knyga padeda rinkti lėšas Lietuvos kaimo vaikams (Gimtoji žemė) http://sena.gzeme.lt/index.php?s_id=1&n_id=1080 (žiūrėta 2017 07 18)

„Misija Sibiras“ Facebook.com nuotr. <http://alkas.lt/wp-content/uploads/2017/07/Misija-Sibiras-islydejimas-2017-e1499336899140.jpg>

Pasak JAV LB Krašto valdybos pirmininės pavaduotojo Juozo Kazlausko, per 2013-2015 metus fondas paaukojo 10 000 dol. Lietuvos kaimo bibliotekoms, kaimo mokykloms, globos namams ir dienos centrams. Mat fondo tikslas – remti mažas bendruomenes Lietuvoje, suteikti jų vaikams galimybę pakeliauti po Lietuvą, aplankyti vaikų pageidaujamas vietas. JAV LB aktyviai prisideda prie akcijos „Vaikų svajonės“²⁵⁰. 2016 m. fondas į Lietuvą pasiuntė JAV lietuvių aktorių ir dainininką Rolandą Kiaulevičių-Dabruką,

kur jis aplankė nemažai kaimų ir miestelių mokyklų. R. Dabrukas moksleiviams organizavo linksmas piešimo pamokas, pristatė įvairius personažus²⁵¹.

JAV LB Krašto valdybos iniciatyva renkamos ir persiunčiamos į Lietuvą lėšos projektui „Misija Sibiras“. Pavyzdžiui, 2013 m. surinkti 5065 dol. ir išsiųsti projekto organizatoriams²⁵². JAV lietuvių dėmesys šiam projektui neslopsta.

Lietuvoje 1992 m. buvo atkurtas Lietuvos laisvės kovos sąjūdis (toliau – LLKS), kaip Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos skyrius. O 1995 m. rugsėjo 25 d. Chicago'je įkurtas Lietuvos partizanų globos fondas (toliau – LPGF), kurio tikslas: rinkti aukas buvusių partizanų šalpai; remti sergančius, sužeistus ir neįgalius partizanus; remti žuvusių partizanų šeimas; remti partizanų vaikus, siekiančius aukštojo mokslo Lietuvoje; prisidėti prie Lietuvos partizanų žygdarbio garsinimo; partizanui mirus suteikti lėšų laidotuviams (skiriant 200 dolerių). Finansiskai prisidėta leidžiant knygą *Lietuvos partizanų dainos*. LPGF motto: „Padėkime Lietuvos partizanams. Jų beliko vos keli šimtai..!“²⁵³ LPGF steigėjai: Birutė Jasaitienė, Leonas Maskaliūnas (valdybos pirmininkas), Antanas Paužuolis (įždininkas), Marija Remienė, Povilas Vaičekauskas-Klevas (sekrektorius). LPGF tikslai yra skelbiami fondo aplinkraštyje *LPGF Ryšininkas*. Iki 2014 metų aplinkraščio *LPGF Ryšininkas* išleista 18 numerių, kur trumpai informuota apie fondo veiklą bei raginta aukoti partizanų reikalams²⁵⁴.

250 Cidzikaitė, D. Naujasis JAV Lietuvių bendruomenės vykdomasis pirmininkas mėgaujasi lietuviška veikla <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2015-12-18-naujasis-jav-lietuviu-bendruomenes-vykdomasis-pirmininkas-megaujasi-lietuviska-veikla/138791> (žiūrėta 2017 07 18)

251 2017 08 31 S.Šimkuvienės laiškas J.Skiriui. AA, b. 29 („JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918-2018”), l. n.

252 *JAV lietuvių bendruomenės Krašto valdybos veiklos ataskaita. 2013 m. spalio 11-13 d.d.* Detroit, Michigan, p. 3.

253 *JAV LB penki dešimtmečiai 1951-2002. Auksinis jubiliejus*. Vyr. redaktorius ir sudarytojas Balys Raugas. Vilnius: Standartų spaustuvė, 2003, p. 584; LPGF tikslai ir programa. *LPGF ryšininkas. Lietuvos Partizanų Globos Fondo Aplinkraštis* (Chicago). 2002, vasara, nr. 7, p. 6.

254 *JAV lietuvių bendruomenės Krašto valdybos veiklos ataskaita. 2013 m. spalio 11-13 d.d.* Detroit, Michigan, p. 17.

LIETUVOS PARTIZANŲ GLOBOS FONDAS

L.P.G. FUND

7840 W. Golf Dr., Palos Heights, IL 60463 - Tel/Fax: (708)-361-5128

"Padėkime Lietuvos partizanams!

Jų beliko vos keli šimtai..." Fondo Motto

L. P. G. FUND
LITHUANIAN HUMAN SERVICES
2711 West 71st Street, Chicago, IL 60629

2005 m. vasara

VALDYBA:

Leonas MASKALIŪNAS
Pinimininkas
Tel/Fax: 708-361.5128
Povilas VAIČEKAUSKAS
"Klėvas"
Sekretorius

Vytautas GAIZUTIS
Izdirininkas

Marjė REMIENĖ
Valdybos narė

Antanas PAUŽUOLIS
Valdybos narys

Povilas PEČIULAITIS
"Lakštingala"
Valdybos narys

ATSTOVAI:

Eugenijus SLAVINSKAS
JAV Atlanto rajonas

Albertas VAITAITIS
JAV Vakarių rajonas

Jonas MATULAITIS
JAV Ramiojo vandenyno rajonas

Saulius KUPRYS
Tėsinis patarėjas

Mieli Lietuvos partizanų rėmėjai,

Jus aplanko jubiliejinis 10-sis "LPGF Ryšininkas". Nuo 1995m Jūs, mieli rėmėjai, suaukojote netoli ¼ milijono dolerių ir tuomi praskaidrinote nevieno partizano ar ryšininkės ir kitų laisvės kovos dalyvių niūrias gyvenimo saulėlydžio dienas... Visi jie, jums širdingai dėkoja!

Kol bus gyvas bent vienas Lietuvos partizanas - mūsų darbas nėra baigtas. Lietuvos Partizanų Globos Fondo (LPG Fund) tikslai lieka tie patys, bet juos pakartojame tiems, kurie su Fondu dar nėra susipažinę:

1. Rinkti aukas buvusių Lietuvos partizanų (ir ryšininkų) šalpai,
2. Teikti paramą buvusiems partizanams (ir ryšininkėms), ypač sergantiems, sužeistiems, invalidams,
3. Teikti paramą žuvusiųjų partizanų šeimoms,
4. Teikti paramą žuvusiųjų partizanų vaikams ir anūkams norintiems siekti aukštojo mokslo Lietuvoje,
5. Prisidėti prie Lietuvos partizanų spaudos ir jų žygdarbių pagarsinimo,
6. Skirti mirusio partizano laidotuviams \$200.00,
7. Teikti paramą per Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdį, (LLKS). LLKS įsteigtas 1949m. Atkurtas 1992m. kaip Politinių Kalinių ir Tremtinių skyrius.

Lietuvos partizanai kovojo dėl Lietuvos laisvės. Jie aukojosi, kad likusieji galėtų gyventi laisvėje. Nedaug jų grįžo į laisvąją Lietuvą su palūžusia sveikata ir išsekusiomis jėgomis. Jūsų auka įvertina jų pasiaukojimus ir žygdarbius...

Nė viena auka nėra per didelė, nei viena auka nebus per maža.

LPG Fondo Valdyba

Prašome čekius rašyti: **L.P.G. Fund**
Siųskite: vokelyje nurodytu adresu.

Vieno partizano globai skiriu.....\$200.00 auką
Partizanams aukoju.....\$.....
Vardas, pavardė.....
Gatvė.....
Miestas.....Valstija.....Zip.....

DIVISION OF LITHUANIAN HUMAN SERVICES COUNCIL OF THE U.S.A., INC.
NON-PROFIT ORGANIZATION (Fed. Tax ID # 36-3163350)

Lietuvos partizanų
globos fondo valdybos
kreipimasis į rėmėjus.
2005 m. vasara. LTSC/
PLA, BALFo fondas, d. 50,
b. 5, l. n.

Iki 2005 m. vasaros, t.y. per 10 metų, fondas suteikė 410 693 dol. ir 35 centų pašalpų Lietuvos partizanams, jų šeimoms ir kitiems laisvės kovų dalyviams. Tuo metu LLKS sąrašuose buvo fiksuojami dar gyvi partizanai: 338 vyrai ir moterys. Laisvės kovų dalyvių-ryšininkų: 180 moterų ir vyrų. Yra žinoma, kad iki 2002 metų vidurio, t.y. per 7 metus, buvo suteiktos 3722 pašalpos²⁵⁵. O štai 2013 m. per pirmąjį pusmetį partizanams buvo skirta 17 900 dol. parama²⁵⁶.

LPGF ir LLKS tamprius ryšius rodo ir jų vadovų dažni susitikimai ne tik Lietuvoje, bet ir JAV. Pavyzdžiui, 1997 m. birželio 5 d. LPGF kvietimu į Chicago'ą atskrido LLKS pirmininkas Jonas Čeponis dalyvauti keliuose „liūdnojo birželio“ mi-

255 Piniginė apyskaita. *LPGF ryšininkas. Lietuvos Partizanų Globos Fondo Aplinkraštis* (Chicago). 2002, vasara, nr. 7, p. 6; Piniginė apyskaita. *Ten pat*, 2005, vasara, nr. 7, p. 6.

256 *JAV lietuvių bendruomenės Krašto valdybos veiklos ataskaita. 2013 m. spalio 11-13 d.d.* Detroit, Michigan, p. 17.

nėjimuose, kartu skatinant ir išeivių aktyvumą²⁵⁷. J. Čeponis lankėsi ir BALF'o būstinėje Chicago'je, susitiko su M. Rudiene, kuriai įteikė dar 40-ies LLKS narių sąrašą (vardai, pavardės, adresai, telefono numeriai), kuriems būtina parama²⁵⁸. Nuo pat pradžios tarp LPGF ir BALF vyko bendradarbiavimas. Daugelis JAV lietuvių savo paramą partizanų reikalams siuntė per BALF'ą, kuris pinigus persiųsdavo LPGF'ui arba siųsdavo tiesiogiai į Lietuvą. Pavyzdžiui, 2005 m. lapkričio 28 d. laišku LPGF išdininkas Vytautas Gaižutis dėkojo fondui už atsiųstą 1000 dolerių, kuriuos Adelė Balsienė paskyrė LPGF²⁵⁹. Būtina pasakyti, kad A. ir J. Balsiai buvo nuolatiniai LPGF rėmėjai – per 1996-2007 metų laikotarpį ši šeima skyrė 12 500 dolerių, o tautiečiai Kiršoniai iš California'jos 2005 metų testamentu per A. Markevičių paskyrė 10 000 dolerių²⁶⁰. Panašių pavyzdžių išeivijoje buvo ne vienas ir ne du. Gauti pinigai stipriai prisidėjo įveikiant senatvės negandas ir silpstančią sveikatą labiausiai nuskriaustai Lietuvos visuomenės daliai – laisvės kovotojams ir jų artimiesiems. LLKS vadovybė, atsidėkodama nuolatiniais talkininkams – Chicago'je veikiančiam partizanų globos fondui, Viktorijai ir Antanui Valavičiams skyrė „Partizanų žvaigždę“ („Už aktyvią ir nuolatinę finansinę paramą Lietuvos partizanų globai“)²⁶¹.

Lietuvių dienos Los Angeles ir kituose JAV lietuvių telkiniuose

Šalia didžiųjų Dainų ir Šokių švenčių, kurios rengiamos kas kelinti metai, daugelyje JAV lietuvių telkinių rengiamos vietinės reikšmės, bet svarbios šventės ar mugės siekiant pasidžiaugti savo kilme, papročiais ir kultūra. Šie renginiai Chicago'je, Baltimore'ėje, Boston'e, Philadelphia'oje, Los Angeles ir kituose telkiniuose garsina Lietuvos vardą ir suteikia progą supažindinti kitus su savo kultūra, Lietuvos likimu bei ateitimi.

Vienas toks pavyzdys – Lietuvių dienos Los Angeles, kai nutolęs nuo kitų telkinys sugebėjo suburti gyvybingą visuomenę. (Tai miestas, kuris dėka kaliforniečio architekto Rimo Muloko nuo 1991 m. seserystės ryšiais susietas su Kaunu.) Nors šventės ar piknikai vasaros metu buvo rengtos ir anksčiau, nuo 1987 m. Lietuvių bendruomenės Los Angeles apylinkė su kitomis organizacijomis kiekvieno spalio mėnesio pradžioje Los Angeles rengia ir Lietuvių dienas. Jos vyksta Šv. Kazimiero parapijos kieme ir aikštėje, salėse ir mokyklos klasėse. Lietuvių dienų iniciatorius,

257 Vaičekauskas, P. Atvyksta Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio pirmininkas Jonas Čeponis. *Draugas*, 1997, gegužės 28.

258 1997 06 13 sąrašas įteiktas J. Čeponio Parama „LLKS. BALF“. *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 50, b. 5 (LLKS-LPGF), lapai nenumeruoti.

259 *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 50, b. 5 (LLKS-LPGF), lapai nenumeruoti.

260 Šalpa suteikta 1996-2007 metais. *Ten pat*; LPGF Valdyba. *Mieli Lietuvos Partizanų Globos Fondo rėmėjai! LPGF ryšininkas. Lietuvos Partizanų Globos Fondo Aplinkraštis* (Chicago). 2005, vasara, nr. 7, p. 1.

261 Paužuolis, A. Lietuvos partizanų globos fondo veikla. *Amerikos lietuvis*, 2009, lapkričio 7, nr. 45, p. 25.

Lietuvių diena New Jersey'je
1964 m. Invokaciją skaito
prel. Kemežys, stovi prof.
J. Stukas ir A. Kačanauskas.
Už jų – „Rūtos“ ir „Operetės“
chorai. Vytauto Mazelio
nuotrauka. „Draugo“
redakcijos archyvas

kaip savo laiške nurodo Danguolė Navickienė, buvo Edmundas Kulikauskas, kuris 1986 m., kaip tuometinis JAV LB Los Angeles apylinkės valdybos pirmininkas, sugalvojo šią ypatingą kultūros šventę²⁶². Praktiškai buvo atgaivintos prieš tris dešimtmečius rengtos ir ilgainiui užgesusios Lietuvių dienos²⁶³. Tuo pačiu tai buvo ir yra dar 1916 m. surengtos Lietuvių dienos paminėjimas.

Šventėje parodomas susidomėjimas ir rūpestis Lietuva, atstovaujama „Lietuvos vaikų vilties“ organizacijai, Lietuvos dukterims, birutietėms, skautėms gražinietėms, Lietuvos vyčiams, Lietuvių katalikų religinei šalpai, Baltijos Amerikos laisvės lygai ir kitoms Lietuvą remiančioms organizacijoms, pristatomi projektai, tokie kaip Valdovų rūmų atkūrimas Vilniuje ir kt. Renginiuose dalyvauja ir vietinės valdžios atstovai, angliška spauda aprašo pačią šventę.

Šventės meninę programą atlieka savi talentai iš Los Angeles – Jaunimo ansamblis „Spindulys“, vadovės Danguolė Varnienė ir Sigita Barysienė, Šv. Kazimiero Litanistinės mokyklos vaikai, Los Angeles Vyrų kvartetas, oktetas „Tolimi Aidai“, „Trys sesutės Grikavičiūtės“ ir kt.. Taip pat kviečiami ansambliai iš artimųjų (San Francisko ir Seattle) bei tolimųjų (Chicago's, Boston'o ir Toronto) telkinių. Po 1990 metų visuomet laukiami ir svečiai atlikėjai iš Lietuvos. Dalyvavo „Armonikos“, roko grupė „Saulė“, „InCulto“, Andriaus Mamontovo, Virgio Stakėno, Vytauto Kernagio ir kt. ansambliai bei atlikėjai iš Lietuvos. Renginio metu visi norintys gali įsigyti tautodailės dirbinių, leidinių ir pasistiprinti arba degustuoti lietuviškos virtuvės patiekalų.

Per savaitgalį šventėje apsilanko gausus būrys (skaičiuojama tūkstančiais) lietuvių ir nelietuvių kilmės bei savo šaknų ieškančių svečių iš arti ir toli. Pavyzdžiui,

262 2018 01 19 D. Navickienės laiškas E. Kulikauskui ir J. Skiriui. AA, b. 29 („JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918-2018“), l. n. (Dėkingas E. Kulikauskui už leidimą pasinaudoti jo surinkta medžiaga).

263 26-osios Lietuvių dienos Los Angeles – su Anusauskaite ir Kirilkinu (*Bičiulystė*, spalio 30, 2012) <http://biciulyste.com/kultura-ir-menas/26-osios-lietuviu-dienos-los-angeles-su-anusauskaite-irkirilkinu/> (žiūrėta 2018 01 15)

Los Angeles meras Bradley Thom'as lankosi Lietuvių dienoje 1992 m. Vinco Stokos nuotrauka. E. Kulikausko asmeninis archyvas

rašoma, kad 2006 m. šventę aplankė iki 8 tūkstančių svečių²⁶⁴. Buvę šventės garbės pirmininkai – krepšininkai Pranas Lubinas (1939 m. Europos čempionas) ir Šarūnas Marčiulionis (1988 m. Olimpinių žaidynių čempionas) ir kiti žinomi asmenys bei Lietuvą palaikantys politikai²⁶⁵. 1993 m. Lietuvių dienas aplankė Lietuvos prezidentas A. Brazauskas²⁶⁶. 2017 m., 31-osios Lietuvių dienos rengimo komiteto pirmininkas buvo Jurgis Joga. Kaip ir kiekvieną šventę rengia gausus būrys savanorių.

Lietuvių dienas pradėjo švęsti ir kiti JAV lietuvių telkiniai. Pavyzdžiui, 2008 m. netoli Chicago's, Samit'o miestelio parke, dvi dienas vyko lietuviški renginiai, sporto varžybos, muzikiniai pasirodymai, kurie sutraukė tūkstančius lietuvių ir ne-lietuvių kilmės amerikiečių²⁶⁷.

Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji JAV lietuvių gyvenime

Iki 1990 m. užsienio valstybėse lietuvių bendruomenės, organizacijos vie-ningai palaikė Vasario 16-osios minėjimo idėją. Lietuvos valstybės atkūrimo diena aktyviausiai ir plačiai buvo švenčiama JAV, kur buvo susitelkusi gausiausia lietuvių bendruomenė. Valstybinė šventė ne tik telkė skirtingų kartų ir skirtingų požiūrių tautiečius, bet ir skleidė JAV visuomenėje bei valdžios sluoksniuose informaciją apie Lietuvą, jos problemas. Pagaliau buvo ir yra plačiau supažindinami anglakalbiai amerikiečiai su JAV lietuviais.

²⁶⁴ Ten pat.

²⁶⁵ Lietuvių dienos/Lithuanian Fairs in Los Angeles 1992. Programa (iš E.Kulikausko asmeninio archyvo).

²⁶⁶ Lietuvos prezidentas pas Los Angeles lietuvius. *Draugas*, 1993, spalio 9, nr. 195, p. 1.

²⁶⁷ Bončkutė, M. Lietuvių dienos ant kojų sukėlė JAV miestelį /nuotrauka/ (Lietuvos rytas, 2008-06-30) <https://lietuvsdiena.lrytas.lt/-12148331021212593053-lietuvi%C5%B3-dienos-ant-koj%C5%B3-suk%C4%971%C4%97-jav> (žiūrėta 2018 01 15)

Lietuvių dienos 2002 m. programėlės viršelis. Iš E. Kulikausko asmeninis archyvas

JAV lietuviai Lemonte 2009 m. džiaugiasi Lietuvos nepriklausomybe. Donato Tijūnėlio nuotrauka, „Draugo“ redakcijos archyvas

Nuo 1990 m. valstybinės šventės papildė dar viena labai svarbi naujausios Lietuvos istorijos data – Kovo 11-osios aktas – Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas. JAV lietuvių bendruomenė savo įvairiuose telkiniuose (miestuose, organizacijose, parapijose, klubuose, lituanistinėse mokyklose) kiekvienais metais ne tik paminėti Valstybės ir Nepriklausomybės atkūrimą, bet tampa tradicija viešai perskaityti svarbiausius dokumentus – aktus, prisimenant tiksliai aktų formuluotes ir laikmečio tikslus. Svarbu pažymėti, kad tai dažnai atlikti patikima lituanistinių mokyklų mokiniams, jaunajai kartai²⁶⁸. Kaip pažymi patys JAV lietuviai, šių švenčių vienas iš tikslų – „kad išeivijoje gyvenantys lietuviai, lietuvių bendruomenės mokykla išugdytų tautinę ir pilietinę jaunąsios kartos savimonę, įskiepytų meilę ir pagarbą Tėvynei. Ypač svarbu, kad mokyklą lankantys lietuviai išliktų kaip tauta su savo kalba, raštu, istorija, neiškreiptomis tradicijomis ir kultūra“²⁶⁹. (Ką jau čia be bepridėjus!) Renginiai dažnai pradedami mišiomis, tradiciškai sugiedami Amerikos ir Lietuvos himnai, tylos minute prisimenami žuvusieji už Lietuvos laisvę; skaitomi pranešimai, sakomos kalbos. Kultūrinėje šventės dalyje, šalia vietos meno kolektyvų, dažnai dalyvauja atlikėjai iš Lietuvos. Į šventinius renginius kviečiami ne tik svečiai - Lietuvos valdžios pareigūnai, bet ir JAV vietos valdžios atstovai, kongresmenai, draugiškų JAV tautų (latvių, estų, ukrainiečių ir kt.) vadovai. Renginio metu dažnai išsakomas susirūpinimas kylančiais Lietuvai pavojais, valstybės problemomis, raginant „JAV gyvenančius lietuvius nesustoti domėtis Lietuvos įvykiais ir būti jos stipriu užnuga-

268 Minns, S. Bostono lietuviai smagiai atšventė Nepriklausomybės dienas. *Draugas*, 2017, kovo 2, nr. 25, p. 5.

269 Bartašiūnienė, I. Vasario 16-osios minėjimas Čikagos lituanistinėje mokykloje. *Amerikos lietuvis*, 2003, kovo 1, nr. 9, p. 5.

Kovo 11-ąją švenčia Havajų lietuviai.
Sauliaus Sasnausko nuotrauka.
„Draugas“ 2017, kovo 21, nr. 33, p. 7

Vasario 16-osios šventimas Toms River mieste,
New Jersey valstijoje. Rasos Miliūtės nuotrauka.
„Draugas“ 2017, kovo 2, nr. 25, p. 4

riu Amerikoje“. Gana dažnai organizacijų surengtos šventės užbaigiamos susirinkusiems perskaitant rezoliucijas, kurios siunčiamos JAV Kongreso nariams, politikams, žiniasklaidos priemonėms²⁷⁰. Būtina pažymėti ir tai, kad valstybinių švenčių organizavimas išeivijoje – tai daugelio mūsų tautiečių nesavanaudiško darbo ir finansinės paramos rezultatas.

2018 metai ypatingi lietuviams – Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metis. Išeivijoje bus įvairiausių šventinių renginių, paminėjimų, parodų, koncertų. Dar kartą plačiai pasaulyje, tame tarpe ir JAV, nuskambės Lietuvos vardas. Lietuviškas laikraštis *Draugas* pasižadėjo savo skaitytojams pateikti kuo daugiau informacijos apie būsimus ir įvykusius renginius²⁷¹.

2018 m. kovo 7 d. Washington'e surengto iškilmingo Lietuvos valstybės šimtmečiui skirtą priėmimo metu Lietuvos užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius ministerijos garbės ženklu „Lietuvos diplomatinės žvaigždės“ už lietuvių puoselėjimą ir lietuvių kultūros sklaidą apdovanojo JAV Lietuvių bendruomenę²⁷².

²⁷⁰ Šulaitis, E. Brigton Park'o lietuviai gražiai paminėjo Nepriklausomybės šventę. *Amerikos lietuviai*, 2005, vasario 26, nr. 9, p. 6; Amerikos lietuvių taryba paminėjo Vasario 16-ąją <http://www.draugas.org/02-21-12%20alt%20Vas%2016.html> (žiūrėta 2015 11 10); Markevičius, V. Iškilingas minėjimas Indijoje. *Draugas*, 2017 balandžio 4, nr. 39, p. 5 ir kt.

²⁷¹ Renginiai Lietuvos valstybės šimtmečiui. *Draugas*, 2018, vasario 3, nr. 15, p. 1.

²⁷² JAV LB - „Lietuvos diplomatinės žvaigždės“. *Ten pat*, kovo 10, nr. 30, p. 1.